

LUND UNIVERSITY

Dendrokronologisk analys av fastigheten Målöga 1:131, Gråbo, Lerums kommun, Västergötland - ytterligare komplettering

Linderson, Hans

2024

Document Version:
Förlagets slutgiltiga version

Link to publication

Citation for published version (APA):
Linderson, H. (2024). *Dendrokronologisk analys av fastigheten Målöga 1:131, Gråbo, Lerums kommun, Västergötland - ytterligare komplettering*. (Dendrorapporter i Lund; Vol. 2024:66). Lund University.

Total number of authors:
1

General rights
Unless other specific re-use rights are stated the following general rights apply:
Copyright and moral rights for the publications made accessible in the public portal are retained by the authors and/or other copyright owners and it is a condition of accessing publications that users recognise and abide by the legal requirements associated with these rights.
• Users may download and print one copy of any publication from the public portal for the purpose of private study or research.
• You may not further distribute the material or use it for any profit-making activity or commercial gain
• You may freely distribute the URL identifying the publication in the public portal

Read more about Creative commons licenses: https://creativecommons.org/licenses/

Take down policy
If you believe that this document breaches copyright please contact us providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

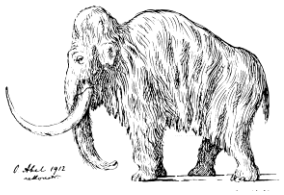
LUND UNIVERSITY

PO Box 117
221 00 Lund
+46 46-222 00 00

Download date: 03. Nov. 2026

LUND UNIVERSITY

DEPARTMENT OF QUATERNARY GEOLOGY
KVARTÄRGEOLOGISKA AVDELNINGEN
HANS LINDERSON

26 Augusti 2024

Nationella Laboratoriet för Vedanatomi och Dendrokronologi, rapport nr 2024:66
Hans Linderson

DENDROKRONOLOGISK ANALYS AV FASTIGHETEN MÅLÖGA 1:131, GRÅBO, LERUMS KOMMUN, VÄSTERGÖTLAND

Uppdragsgivare: Marie Zackrisson, Gärdsmygen 1, 13837 Älta
Område: Prov nr: 16253-16258 **Antal skivor:** 6
Dendrokronologiskt objekt: Jordbruksfastighet, mariezackrisson@hotmail.com

Resultat:

Dendro nr:	Provnr; 1-4= golv-bjälklag i SW-rum 1	Träd-slag	Antal år (2 radier om ej annat anges)	Splint (Sp) Bark (B) Vankant (W)	Datering av yttersta års-ring i provet	Beräknat Fällningsår E(Efter) V(vinterhalv-året)	Kommentarer (mer vågad datering inom parantes)
16253	1;	**Gran**	110	Nära W	1826	**1826-1830**	
16254	2;	**Gran**	35	W	Ej datering		
16255	3;	**Gran**	56	W	1829	**V 1829/30**	
16256	4;	**Gran**	52	W	1829	**V 1829/30**	
16257	5; vägg NE-rum 2	**Gran**	43;3	W?	Ej säker		1803?, 1728?
16258	6;golv kök SW-rum	**Gran**	21	Ej W	Ej datering		
16323	V1	**Gran**	44	W	(1791)	Ej säker	(V 1791/92)
16324	V2	**Gran**	26	Ej W	Ej datering		
16325	G1-kök	**Asp**	34;3+eew	W	Ej datering		
16326	G2-kök	**Asp**	37+eew	W	(1792)	Ej säker	(1 juni 1793)
16327	G3-kök	**Asp**	36+eew	W	(1791)	Ej säker	(1 juni 1792)
16328	G4-kök	**Asp**	36+eew	W	(1792)	Ej säker	(1 juni 1793)
16329	G-kök	**Asp**	38	W	(1793)	Ej säker	(V 1793/94)
16330	G-kök	**Asp**	38	W	(1793)	Ej säker	(V 1793/94)
16331	G-kök	**Asp**	36;3	W	(1793)	Ej säker	(V 1793/94)
16332	Vägg-kök	**Gran**	43	W	Ej datering		

Kommentarer till ovanstående resultattabell

De daterade golvbjälkarna i det sydvästra rummet (rum1) är avverkade **vinterhalvåret 1829/30**. Virket som inte dateras har få årsringar och prov 6 och 7 är möjligen från ett annat konstruktions-tillfälle och förefaller ha en annan ålder eller avvikande ståndort i jämförelse med det daterade virket.
Dateringarna sker bäst mot en fastighet kallad, Stora Skedeslid i Hällekis. Proveniensen är svårbestämd på grund av kraftiga tillväxtstörningar men säkert är att virket är hämtat från **norra halvan av Västergötland** eller möjligen sydöstra Bohuslän. Det kan därför vara helt lokalt hämtat.

Resultat juni 2024: Köket.
Underökningen i år får inga säkra dateringar men flera samstämmiga med lägre säkerhet. Skälet är få årsringar och ett ovanligt byggnads-trädslag, **asp**. Väggvirket av **gran** borde lyckas vid en komplettering av undersökningen, förslagsvis tre andra väggstockar.

Golvbjälklaget är av **asp** och som sådant mycket intressant. Den är svårare att dendrokronologiskt datera trots att fyra olika timmer provtogs. Vid sidan om att årsringarna uppträder otydligt så var träden unga, 37 år i provtagningshöjd, vilket ger dåliga förutsättningar att lyckas med dateringen. Avverkningen har med säkerhet skett **15 maj-15 juni** (i tabellen kallad 1 juni) och troligtvis åren 1792 respektive 1793. Eftersom det har skett vid två olika år så får man tro att det har en virkes-kvalité tanke. Tillexempel att man fäller dem och låter grenarna med blad låter torka virket effektivare. Andra skäl kan vara att det är mer lättbarkat, aspblad är fördelaktig för husdjur, särskilt innan underlag för betet kommit i gång.
Granen är troligen avverkad vinterhalvåret 1791/92 och fyller inte samma funktion i bondesamhället.
Resultat Augusti 2024: Köket
Aspvirket är dendrokronologiskt snarlikt tidigare undersökt aspvirke och ger en ej säker datering, här är dock yttersta årsringen helt eller nästan helt färdigbildad. Detta sker normalt i augusti, detta virke kan således vara avverkat några månader senare än det som är avverkat kring förste juni samma år trots att det anges viloperioden 1793/94 (vinterhalvåret). Den relativa skillnaden mellan asparnas avverkningstider är säkra. Vi hade hoppats på att få lite längre tidsserier från det senast undersökta virket för att uppnå full säkerhet, detta har tyvärr inte lyckats.
Väggvirket av gran (16332) går inte att datera, vilket man kunde vänta sig om det hade samma ålder som den daterade granvirket från 1829. Troligen har det en tydligt avvikande avverkningstid från dessa. Måhända korrespondera det med aspvirkets åldrar men detta har inte gått att belägga med korsdateringa mot andra gran-kronologier.

Beskrivning av tabellen ovan
”Dendroidentitetsnummer”, är en unik identitet för varje prov hanterade på laboratoriet.
”Antal år”, årsringar som är analyserade i vissa fall har det inte varit möjligt att mäta årsringsbredden, då har årsringarna räknats, vilket har markerats med ”+n”.
I samma kolumn förekommer någon gång noteringen ”ew” eller ”lw” dessa termer härrör från engelskans early wood (vårved) och late wood (sommarved) och beskriver graden av den yngsta/sista årsringens utveckling. Detta indikerar att virket är avverkat på sommaren.
”splint, vankant, bark” indikerar hur många årsringar som saknas i provet. Förutsatt att provet går att datera och man har vankant eller bark i provet så får man en årsexakt datering (extrema undantag finns). ”nära vankant” uppges när det finns indikationer om detta, till exempel i fältanteckningar eller om en sågskiva följer en naturlig kurvatur i rundvirket. Om vankant (den rundade avslutningen av virket där barken har försvunnit) saknas och splinten syns kan man beräkna fällningsåret med hjälp av splintstatistiken för olika trädslag och förhållanden. Vanligtvis används 17±7 år på ek och en mer varierad bild på tall med en maximal variation på ± 20 år. Saknas splinten (”ej sp”) anges en så kallad ”efterdatering” (*terminus post quem*). Virket får då en äldsta möjliga datering. Teoretiskt kan virket vara hur ungt som helst men mer troligt handlar det om upptill några tiotal år senare avverkning än angivna efterdatering. Detta diskuteras vanligtvis i rapporten. Anges sp=0 menas splinten observeras utanför ytterst/yngsta årsring men årsringen är inte inmätt eftersom den inte är komplett.
”Datering av yttersta årsring i provet”, är alltid årsexakt vid en datering. Om provet inte kan korsdateras med en daterad dendrokronologisk serie anges ”ej datering”. Detta uppträder oftast vid ett litet årsringsantal (unga/snabbvuxna/kraftigt nedbrutna träd), udda trädslag (i Sverige är ek och tall bäst), för få prover från den undersökta konstruktionen, störd tillväxt etc.
”Beräknat fällningsår” här görs en beräkning utifrån dateringen av den yttersta årsringen i provet och hur många årsringar som beräknas saknas i provet. Felmarginalen som anges täcker mer än 95 procent av proverna. Finns barken eller vankanten kvar på provet ges dateringen påföljande vinterhalvår om inga andra noteringar har gjorts. Vinterhalvåret avser trädets viloperiod så att ingen årsringsbildning sker i stamvirket, viloperioden påbörjas normalt i augusti och pågår till maj söder om Norrlandsgränsen (ungefär Dalälven). Stamvirkets viloperiod blir succesivt längre mot fjällens trädgräns.

Hans Linderson, Laboratorieföreståndare, Lunds Universitet
Sölvegatan 12, S-223 62 Lund Tel. +46-46-2227891, Fax +46-46-2224830 e-mail: Hans.Linderson@geol.lu.se